

אם נקחין בכסף מעשר הרי הם נחשבים כאוכל, ואם כן, מפני מה אין מטמאין טומאת אוכלין?

ואם אינן מטמאין משום שאינם נחשבים אוכל, אף הם לא ילקחו בכסף מעשר! מפני שבמעשר שני מותר לקנות רק אוכל.

ואמר רבי יוחנן בן נורי: נמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר, ואין מטמאין טומאת אוכלין.

אמר רב חסדא: כי תניא הרי שחשבה אוכל, בשבת העשויה לכמך, שכותשים אותו ונותנים אותו במאכל שנוהגים לטבול בו את הלחם, והנקרא כותח, שעיקרו עשוי משבת.

ונמצא שבמאכל זה השבת הוא עיקרו של המאכל ואינו טעם בלבד.

אמר רב אשי אמריתה לשמעתייה קמיה דרב כהנא:

אמר: לא תימא שרק בשבת העשויה במיוחד לכמך נחשבת אוכל, הא פתמא של שבת לתת טעם בקדרה, אלא, סתם שבת, לכמך עשויה.

דתנן: השבת משנתנה טעם בקדרה, אין בה משום תרומה. ואינה מטמאה טומאת אוכלין. מפני שיצא ממנו כל הטעם, והוא מכאן ואילך כמו עץ.

ומכאן יש לדייק: הא עד שלא נתנה השבת טעם בקדרה, יש בה משום תרומה, ומטמאה טומאת אוכלין.

את כרמו, והשכים בבקר ובצרו, חייב בפרט, ובעוללות, ובשכחה, ובפאה. מריכוי של פסוק מיוחד [עיי' רש"י]. ופטור מן המעשר.

והא אנן תנן: כל שחייב בפאה, חייב במעשרות!

אלא לאו שמע מינה: מין קתני, שמע מינה.

תנן התם: מודים חכמים, הסוברים שמשדה "מנומרת" [דהיינו שליקט את הקלחים הבשלים ושייר את אלו שעדיין צריכים לגדול, ונראית השדה כמו "נמר", ערוגות פזורות פה ושם], מפרישים פאה מצד אחד בלבד, ואין צריך להפריש מכל חלק בשדה פאה נפרדת, גם הם מודים לרבי עקיבא, המחייב להפריש פאה מכל חלק בשדה, בזרע שבת צמח מסוים או חרדל בשנים ושלושה מקומות, שנותן פאה מכל אחד ואחד.

נא-ב והא שבת, דמחייב בפאה, ומחייב במעשר, דתנן: כל שחייב בפאה, חייב במעשר. ומדחייב במעשר, מטמא טומאת אוכלין. כמבואר במשנה.

אלמא: כל מילי דעביד לטעמא, מטמא טומאת אוכלין, דהאי שבת לטעמא עבידא. שאין זה מאכל אלא תבלין.

ורמינהי: הקושט, והחימום, וראשי בשמים, והתיאה, והחלית, והפלפלים, וחלת חריע תבלינים העשויים לתת טעם באוכל אך אינם אוכל בעצמם, נקחין בכסף מעשר שני, ואין מטמאין טומאת אוכלין, דברי רבי עקיבא.

אמר לו רבי יוחנן בן נורי: ממה נפשך:

אוזלים מהשדה בימות הגשמים, שיש בהם קדושת שביעית ויש בהם מצות ביעור כשכלה לחיה מן השדה.

ובצמח הזה עצמו יש שיש לו שביעית ואין לו ביעור, עיקר הלוח שוטה, ועיקר הדנדנה, שאינם כלים מן השדה גם כשמגיעים ימי הגשמים, כי הם מושרשים בקרקע, ולכן אין להם ביעור.

וטעמו של דבר, דכתיב "ולבחתך ולחיה אשר בארצך תחיה כל תבואתה לאכול". ודרשין: כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, אתה מאכיל לבחתך בבית.

כלה לחיה מן השדה, כלה לבחתך שבבית. (19)

והני העיקרים, לא כלו לחו.

מתניתין:

א. כל דג שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. ויש דג שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת.

ב. כל שיש לו קרנים יש לו טלפים (20)

לחזור ולבערם שנית. ופעמים רבות זמן הביעור מסופק ונמשך כמה שבועות, ולכן חייבים להפקירו לפני תחילת הזמן המסופק, ואסור לחזור ולזכותו עד שיעבור כל הזמן המסופק, אלא יכניס הביתה ויתנה מפורש שאינו חוזר וזוכה בו, אלא הרי הוא הפקר בביתו וכל הרוצה יכול לקחתו, ואסור להחמיר ולשוף כדעת הרמב"ם מכיון שזה מקלקל פירות הקדושים בקדושת שביעית.

20. פסק הרמ"א [אורח חיים סימן תקפ"ו

ואי סלקא דעתך שבת סתמא לקדרה, כי לא נתנה נמו, סתמא לקדרה!

אלא לאו, שמע מינה, סתמא לכמך עשויה.

שמע מינה.

מתניתין:

כל שחייב בראשית הגז, חייב במתנות, הזרוע הלחיים והקיבה הניתנים לכהן.

ויש שחייב במתנות ואינו חייב בראשית הגז, כגון בקר ועיזים.

כל שיש לו מצות ביעור בשביעית, כשכלה לחיה מן השדה, יש לו דין קדושת שביעית. ויש שיש לו קדושת שביעית ואין לו מצות ביעור.

גמרא:

ומבאר הגמרא שחילוק הדין האמור במשנה ביחס לשביעית יש והוא נוהג בצמח אחד, כגון, עלה הלוח שוטה, והדנדנה, שהם

19. דעת הרמב"ם שביעור שביעית, הכוונה שכשיגיע הזמן שכלה לחיה מן השדה, חייב לבערם מן העולם, וכך כתב בהלכות שמיטה ויובל פרק ז' הלכה ג'... שורף באש או משליך לים המלח ומאבדן לכל דבר שמאבד. אולם כל הראשונים חלקו עליו, וסוברים שמצות ביעור היא להפקיר ולהוציא מהבית את הפירות, וכן נפסק להלכה, ואחר שהוציאו לרחוב והפקירו יכול לחזור ולזכות בו, אם כבר עבר הזמן שכלה לחיה מן השדה, אבל אם עדיין לא עבר הזמן, אינו יכול לחזור ולזכות בהם, מפני שיתחייב

בתורה בתור סנפיר], והיינו מטהרים אפילו דג טמא שיש לו סנפיר. ולכן כתב רחמנא גם סנפיר וגם קשקשת, ולא נבוא להתיר דג טמא בסימן סנפיר בלבד.

והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת, מנלן באמת דקשקשת היא לבושה הוא [לבוש של הדג] אולי הסנפיר הוא הלבוש, והקשקשת היא כנף הדג ששט באמצעותה? כלומר מנין פשוט לנו שפירוש המילה קשקשת זה מה שאנו קורים קשקשת? דכתיב "ושריון קשקשים הוא לבוש".

ופרכינן: שאם כן שיודעים אנו פירוש המילה, חזרה השאלה הקודמת, שתכתוב התורה רק קשקשת, ואנחנו נדע קשקשת היא הלבוש, שהכוונה לקשקשת ולא נטעה שהכוונה סנפיר וליכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר.

ומשנינן: אמר רבי אבהו וכן תנא דבי רבי ישמעאל: הוסיף הכתוב לכתוב סנפיר משום יגדיל תורה ויאדיר! (21)

(פרסות סדוקות) משום שרק לבהמה טהורה יש קרנים.

ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים, כגון חזיר שפרסותיו סדוקות אך אין לו קרנים.

גמרא:

זה שאמרנו במשנתנו כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, בא ללמדנו שהוא דג טהור.

וזה שאמרנו יש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת בא ללמדנו שהוא דג טמא.

ותמהינן: מכדי, אנן אקשקשת ממכינן שהרי כל שיש לו קשקשת בהכרח שיש לו סנפיר, ואם כן סנפיר דכתב רחמנא בתור סימן נוסף של דג טהור למה לי, והרי דיינו בסימן הקשקשת שמוכיח שיש לדג גם סנפיר?

ומסבירנן: אי לא כתב רחמנא גם סימן סנפיר הוה אמינא מאי "קשקשת" דכתיב, סנפיר [שהיינו מזהים את הקשקשת האמור

יתכן שיהיה לבהמה טמאה קרניים. והבאר הגולה תירץ, שמדובר בבהמה טמאה שילדה בהמה עם סימני טהרה, ופרסותיו של הולד שסועות ויש לו קרנים, ובכל זאת הוא בהמה טמאה כיון שהנולד מן הטמא - טמא.

21. מקשים האחרונים על תירוץ הגמרא יגדיל תורה ויאדיר שעדיין זה קשה הרי על ידי קשקשת לבד נוכל לדעת את כשרות הדג ולאידה צורך כתבה התורה סנפיר? ומתרצים [עייין בשל"ה תורה שבעל פה דף ט"ו ע"ב] שהאמת שדג טהור נהיה טהור מחמת שיש לו גם סנפיר וגם קשקשת, וכל קושית הגמרא היתה, מדוע

סעיף א'] ששופר של בהמה טמאה פסול לתקיעת שופר של ראש השנה. ומקשה הב"ח מסוגייתנו שכל שיש לו קרנים יש לו טלפים, ואם כן כל בהמה שנמצא לה קרנים, ודאי שמפרסת פרסה, ואף שפרסה זה רק סימן טהרה אחד, ועדיין אין הוכחה שמעלת גרה, אולם הרי רק חזיר הוא מפריס פרסה ולא מעלה גרה, ומכיון שלחזיר אין קרנים, אם כן כל בהמה שנמצא לה קרנים, בהכרח שמפרסת פרסה ומעלת גרה, ואם כן אין נמצא קרנים מבהמה טמאה. ומתוך המגן אברהם ששאלה זו היא רק לשיטת תוספות בחולין דף נ"ט. אולם לשיטת הר"ן שם זה תלוי במחלוקת תנאים, ולתנא אחד

מתניתין:

לאתויי מיא שאין מברכים ברכה אחרונה
אחרי שתייתם.

כל הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו.

ולרב פפא דמברך אמיא ברכה אחרונה,
לאתויי מאי?

ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה
לאחריו.

גמרא:

לאתויי מצוות שמברכים עליהם לפני
עשייתם, ואין מברכים עליהם ברכה נוספת
אחר גמר עשייתם.

דנה הגמרא: זה שלמדנו שיש שטעון ברכה
לפניו ואין טעון ברכה לאחריו, לאתויי
מאי?

ולבני מערבא (22) דמברכי בתר דפליקן
תפלייהו "אשר קדשנו במצוותיו וצונו
לשמור חוקיו", לאתויי מאי?

לאתויי ירק, שאין מברכים אחריו ברכה
אחרונה.

לאתויי ריחני (23) בשמים שמברכים עליהם
בורא מיני בשמים לפנייהם אך לא לאחריהם
משום שהנאה מועטת היא.

ולרבי יצחק, דמברך אירק ברכה אחרונה,
לאתויי מאי?

בלא תעשה, אם כן מדוע לא פסק כבני מערבא
שצריך לברך בשעת הסילוק, ומתוך הגהות
מהר"צ חיות, שבירושלמי מבואר שהיו
מברכים כשחולצים התפליין, ומשום דהשמר
המוזכר לגבי מצות עשה, הרי הוא עשה. ולכן
פסק הרמב"ם שלא מברכים שרק בני מערבא
סברו שזו מצות עשה, אבל הרמב"ם פוסק
שעובר בלא תעשה, ועל המנעות מלעבור לאו,
אין מברכים וכפי שמבאר הכסף משנה בהלכות
ברכות פרק א' שהרמב"ם מסביר מדוע מברכים
על מצוות דרבנן, משום שכתוב 'אשר יגידו לך
תעשה', ולא הביא את הפסוק 'לא תסור' מפני
שעל לאו לא מברכים.

23. הטעם שלא מברכים על ריח ברכה אחרונה
כתב רש"י מפני שהיא הנאה מועטת, והמגן
אברהם בסימן רט"ז מביא בשם הכלבו טעם
נוסף, מפני שברגע שמפסיק להריח, עוברת כל
ההנאה, ונחשב כמו שהתעכל המזון במעיו,
ובאופן כזה גם באוכל, לא מברכים אחר

התורה כותבת לנו את שני הסימנים, הרי על ידי
קשקשת לבד, כבר נדע איך להזהר ולא להכשל
במאכלות אסורות. ומתוצת הגמרא, יגדיל תורה
ויאדיר. דהיינו, אף שלצורך המנעות ממאכלות
אסורות, אכן מספיק לכתוב רק קשקשת, אבל
התורה רצתה ללמדנו את האמת, שדג נהיה
טהור מפני שיש לו גם סנפיר. אולם תירוץ זה
תלוי בשאלה האם סימני הכשרות הינם 'סימן'
או 'סיבה' שאם נאמר שזה רק סימן שנתנה לנו
התורה לזהות מי הם הדגים שהקב"ה מתיר לנו
אכילתם, אם כן קשה, היינו יכולים לזהותם על
ידי סימן אחד. אולם אם זה ה'סיבה' לכשרותם
וכפי שמבואר ברמב"ן על התורה או מחמת
סיבות וטעמים אחרים, אם כן מובן, שרצתה
התורה ללמדנו מהי הסיבה שדגים אלו כשרים,
ולא הסתפקה התורה בנתינת סימן שנוכל לזהות
מי הם הכשרים.

22. הבית יוסף באורח חיים סימן כ"ט מקשה,
לדעת הרמב"ם שהמניח תפליין בלילה עובר